ויפצר בם מאד: א"ר אלעזר מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול. כתיב ואקחה פת לחם וכתיב ואל הבקר רץ אברהם. אמר רבי אלעזר מכאן שצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים. מנלן? מעפרון. מעיקרא כתיב ארץ ארבע מאות שקל כסף ולבסוף כתיב וישמע אברהם אל עפרון וישקל אברהם לעפרון את הכסף אשר דבר באזני בני חת ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר, דלא שקל מיניה אלא קנטרי, דאיכא דוכתא דקרי ליה לתיקלא קנטירא. כתיב קמח וכתיב סלת. א"ר יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האיש. כתיב לושי ועשי עוגות וכתיב ויקח חמאה וחלב ובן הבקר ואילו לחם לא אייתי לקמייהו. אמר אפרים מקשאה תלמידו של רבי מאיר משמיה דרבי מאיר: אברהם אבינו אוכל חולין בטהרה היה, ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה. ויאמרו אליו איה שרה אשתך ויאמר הנה באהל, להודיע ששרה אמנו צנועה היתה. אמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יצחק: יודעים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה, אלא מאי באהל? כדי לחבבה על בעלה. רבי יוסי ברבי חנינא אמר: כדי לשגר לה כוס של ברכה. תני משום רבי יוסי: למה נקוד על איו שבאליו? לימדה תורה דרך ארץ שישאל אדם באכסניא שלו. והאמר שמואל אין שואלין בשלום אשה כלל? על ידי בעלה שאני. אחרי בלותי היתה לי עדנה, אמר רב חסדא: אחר שנתבלה הבשר ורבו הקמטין, נתעדן הבשר ונתפשטו הקמטין וחזר היופי למקומו. כתיב ואדוני זקן וכתיב ואני זקנתי, דלא מותיב הקב"ה כדקאמרה איהי. תנא דבי רבי ישמעאל: גדול שלום שאפי' הקב"ה שינה בו, שנאמר ותצחק שרה בקרבה וגו' ואדוני זקן, וכתיב ויאמר ה' אל אברהם וגו' ואני זקנתי. ותאמר מי מלל לאברהם הניקה בנים שרה, כמה בנים הניקה שרה? אמר רבי לוי: אותו היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה גדולה. היו כל אומות העולם מרננים ואומרים: ראיתם זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בנינו הוא, ולא עוד אלא שעושין משתה גדול להעמיד דבריהם. מה עשה אברהם אבינו? הלך וזימן כל גדולי הדור, ושרה אמנו זימנה את נשותיהם, וכל אחת ואחת הביאה בנה עמה ומניקתה לא הביאה, ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשני מעיינות והניקה את כולן. ועדיין היו מרננים ואומרים: אם שרה הבת תשעים שנה תלד, אברהם בן מאה שנה יוליד? מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונדמה לאברהם, פתחו כולם ואמרו: אברהם הוליד את יצחק. עד אברהם לא היה זקנה, מאן דהוה בעי למשתעי בהדי אברהם משתעי בהדי יצחק, בהדי יצחק משתעי בהדי אברהם. אתא אברהם בעא רחמי והוה זקנה, שנאמר ואברהם זקן בא בימים. עד יעקב לא הוה חולשא, אתא יעקב בעא רחמי והוה חולשא, שנאמר ויאמר ליוסף הנה אביך חולה. עד דאתא אלישע לא הוה דחליש ואתפח, אתא אלישע בעא רחמי ואתפח, שנאמר ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו, מכלל דחלה חלי אחריתי. תנו רבנן: שלשה חלאין חלה אלישע, אחד שדחפו לגיחזי בשתי ידיו, ואחד שגירה דובין בתינוקות, ואחד שמת בו, שנאמר ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו: אלא עד שלא יתחילו במלאכה צא ואמור להם על מנת שאין לכם עלי אלא פת וקטנית כו': אמר ליה רב אחא בריה דרב יוסף לרב חסדא: פת קטנית תנן או פת וקטנית תנן? אמר ליה: האלהים! צריכה וי"ו, כי מורדיא דלברות: רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו צריך, הכל כמנהג המדינה: הכל לאתויי מאי? לאתויי הא דתנן: השוכר את הפועל ואמר לו כאחד וכשנים מבני העיר, נותן לו כפחות שבשכירות, דברי רבי יהושע, וחכמים אומרים משמנין ביניהם:

מתני' ואלו אוכלין מן התורה: העושה במחובר לקרקע בשעת גמר מלאכה, ובתלוש מן הקרקע עד שלא נגמרה מלאכתו, ובדבר שגידולו מן הארץ. ואלו שאין אוכלים: העושה במחובר לקרקע בשעה

רש"י

קנטרי. משקל גדול שקורין לטינ"ר מאה מנה: **עובר לסוחר.** מלמד שבכל מקום היה מתקבל בשקל ואיכא דוכתא דקרו לקנטיר תיקלא: **סולת.** עדיף מקמח: **מכאן שהאשה עיניה צרה באורחין.** היא אמרה קמח והוא סולת: **פירסה נדה.** חזר להיות לה אורח נשים: **כדי לחבבה על בעלה.** להודיעו שהיא צנועה משאר חברותיה שאינה נראית וצריך לשאל אחריה: **על איו שבאליו (נקוד).** איו שלו נקוד והלמ"ד אינה נקודה: **לימדה תורה וכו'.** והיינו נקודת איו דלא היו צריכין לשאל דיודעין היו שהיא באהל דכל נקודה עוקרת התיבה שאינה אלא לדרשה ודרוש מינה דרך ארץ: **באכסניא.** אשת אושפיזא: **על ידי בעלה.** לא שישאל לה לשלום אלא לבעלה ישאל "מה שלום הגברת": **קמטין.** פרונצ"ש: **היא אמרה ואדוני זקן.** אמר לו הקב"ה שהיא אמרה "ואני זקנתי": **אסופי.** ילד מן השוק ולא נודע של מי והמוצאו אוספו אל הבית: **בעא רחמי.** כדי שיכירו בינו ובין בנו: **בעא רחמי והוה חולשא.** שיחלה אדם לפני מותו ויצוה לביתו: **ואתפח.** ונתרפא: **חליו אשר ימות בו.** מכלל דחלה עוד שלא מת בו: **כי מורדיא דלברות.** (א) שם הנהר, מורדית עץ שרב החובל מנהיג בו הספינה לרחקה מן האבנים ומן המכשולים ובלע"ז גוביריי"ל: **ואמר לו בעל הבית.** הרי שכרך עלי כאחד מפועלי העיר: **משמנין ביניהן.** [א] לא בפחות ולא ביותר אלא כמנהג המדיני' בינונית:

מתני' ואלו. פועלין: **אוכלין.** ממה שעוסקין בו: **גמר מלאכה.** כשתולשין אותו: **עד שלא נגמרה מלאכתו.** למעשר, ואם בר חלה הוא עד שלא נגמרה מלאכתו לחלה, וטעמא דכולה מתני' מפרש בגמ' מקראי:

תוספות

למה נקוד על איו שבאליו. בבראשית רבה א"ו נקוד למ"ד אינו נקוד א"ר שמעון כל מקום שאתה מוצא כתב רבה על הנקודה אתה דורש את הכתב וכאן שהנקודה רבה אתה דורש את הנקודה איו אברהם אמר רבי עזריה כשם שאמרו לו לאברהם איה שרה כך אמרו לשרה איו אברהם וה"נ הוי פי' הכא אבל לפ"ה דפירש דמשום הכי נקוד דעל חנם שאלו לו קשה דהיה לו לנקד על איה שרה דהיא עיקר השאלה ששאלו עליה*:

על ידי בעלה. היינו דוקא לשאול איה פלונית אבל לשאול בשלומה אפילו ע"י בעלה אסור כדאמרי' בפ' עשרה יוחסין (קדושין דף ע: ושם ד"ה אין ע"ש נ"ע קנה):

פת קטנית תנן. הא פשיטא דר' יוחנן אמר לבע פת וקטנית ולא פת של קטנית אלא הכי מיבעיא ליה פת קטנית תנן ואפ"ה משמע שפיר פת הנאכלת עם הקטנית ולא משמע פת של קטנית וטעמא משום דאין רגילין לעשות פת של קטנית וה"מ לאדם שאמר ליתן לפועליו פת קטנית שצריך ליתן להם פת וקטנית או דלמא פת וקטנית תנן אבל אם אמר לו פת קטנית בלא ו' הוי משמע פת של קטנית: **ואלו** אוכלין מן התורה. משום דאיירי מעיקרא בפועלים שאוכלים ע"י שפסקו להם מזונות או ע"י מנהג המדינה להכי נקט ואלו אוכלין מן התורה בלא פסק ובלא מנהג:

במחובר בשעת גמר מלאכה. פי' שאין צריכין עוד לקרקע כגון הקוצר והבוצר יצא המכנס והעודר, ומפיק ליה בגמרא מואל כליך לא תתן בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית, ובתלוש קודם גמר מלאכה היינו גמר מלאכה למעשר ובגמרא מפיק ליה מדיש: אימא

עין משפט נר מצוה

י א ב מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה ה סמג לאוין קכו טוש"ע אה"ע סי' כא סעיף ו וכפי' התוס':

יא ג מיי' פ"ט מהלכות שכירות הל' ב סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שלא סעיף ג:

[עי' אדר"נ פרק ל"ד]

יב ד מיי' פי"ב שם הל' א סמג עשין צא טוש"ע ח"מ סי' של"ז סעיף ג:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה משמנין ביניהן לא בפחות כו'. נ"ב ורמב"ם מפרש שמחשבין היתר שבשכירות והפחות ונותן האמצעי וכן פי' בנ"ב ק"ז ע"א:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי מורדיא לדברות שם הנהר:

גליון הש"ס

גמ' עד יעקב לא הוה חולשא. עיין ב"ב דף ט"ז ע"ב תוס' ד"ה שכל. ועיין רש"י בחומש בראשית (כ"א) בפסוק ואת הילד וישלחה ובחזקוני שם: